

Læringsmål

Når du har arbeidet med dette kapitlet, skal du kunne

- gi eksempler på når det kan være nyttig å skrive leserinnlegg
- skrive et leserinnlegg
- bruke ulike typer argumenter når du deltar i debatter
- delta i nettdebatter
- vise respekt for andre debattanter og deres meninger

6

Leserinnlegg og nettdebatt

Skriv meningen din!

TENK OVER

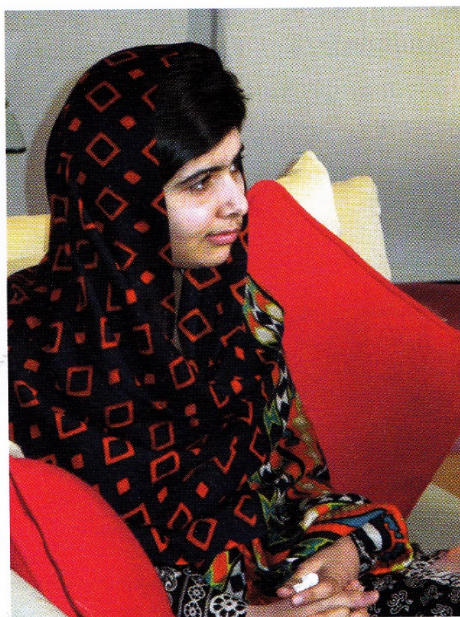
Hva betyr sitatet fra Grunnlovens § 100?

I Norge er retten til å si meningen sin grunnlovfestet. I Grunnlovens § 100, som er fra 1814, står det: *Ytringsfrihed bør finde Sted. (...) Frimodige Ytringer om Statsstyrelsen og hvilkensomhelst anden Gjenstand ere Enhver tilladte. Der kan kun sættes slige klarlig definerede Grændser for denne Ret, hvor særlig tungtveiende Hensyn gjøre det forsvarligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelser. (...)*

Norge er et demokrati der alle har rett til å si sin mening. Ytringsfriheten står sterkt i Norge, men det betyr ikke at det ikke finnes grenser for hva du kan si. Blant annet er det forbudt å komme med rasistiske ytringer.

Da Grunnloven ble skrevet for om lag 200 år siden, var det ikke like enkelt å nå ut til et bredt publikum som det er i dag. Gjennom aviser og tv er det mulig å nå mange. Men det er ikke alle som får muligheten til å komme på tv eller å få noe publisert i en avis. Sosiale medier har gjort det mulig for oss alle å dele tanker og oppfatninger med hvem vi vil, akkurat når det passer oss.

► Ytringsfrihet er ingen selvfølge. Den pakistanske jenta Malala Yousafzai (15) er kjent for sitt engasjement for barns rettigheter og jenters rett til skolegang. I 2012 ble hun skutt i hodet og nakken av den islamistiske gruppa Taliban etter å ha kritisert måten de styrte på i hjembyen hennes.

Kampanje: organisert innsats for å påvirke noen i en bestemt retning

TENK OVER

Noen vil si at det å si meningen sin er både en rett og en plikt. Hva tror du de mener med det?

Å delta i samfunnsdebatten

Innimellom skjer det saker som gjør at folk engasjerer seg kraftig. Når en kommune for eksempel foreslår å legge ned en skole, tar det ikke lang tid før lokalbefolkningen gir uttrykk for meningen sin i aviser og på Internett. Både voksne og barn skriver leserbrev i slike sammenhenger. Ofte engasjerer de seg på andre måter også, for eksempel ved å gå i fakkeltog.

Du kan påvirke beslutningene som blir tatt, ved å være en aktiv deltaker i samfunnsdebatten. Når du skriver leserinnlegg, henvender du deg til mange på en gang. Du når fram til dem som er enige med deg, og du får muligheten til å påvirke dem som er uenige, eller som ikke har gjort seg opp en mening.

Skole er en sak som engasjerer. Det er ikke så rart, for det elevene lærer på skolen, har mye å si for utviklingen i samfunnet. Et tema som ofte debatteres, er norsk sidemål. I leserinnlegget på neste side ser vi hva Jorid Asgeirsdatter Homb mener om nynorskens plass i skole og samfunn.

► De fleste ungdommer er medlem av ett eller flere sosiale nett-samfunn. Ved å starte en kampanje for en bestemt sak på Facebook kan du nå ut til mange på kort tid.

EKSEMPELTEKST

Ver norsk – vel nynorsk!

FØR DU LESER

Se på overskriften til Jorids leserinnlegg. Hva tror du hun mener om nynorsk? Hva er dine meninger om nynorsk? Tenkeskriv i tre minutter.

MENS DU LESER

Hvordan begrunner Jorid at nynorsk er det beste skriftspråket for henne? Hva er mest naturlig for deg å skrive, og hvorfor?

ETTER AT DU HAR LEST

Fikk dette leserinnlegget deg til å endre syn på nynorsk? Begrunn svaret ditt.

Å skrive nynorsk er lurt. Nynorsk hjelper meg til å bli betre i språk ved at eg må tenkje over og observere språket på ein ny måte.

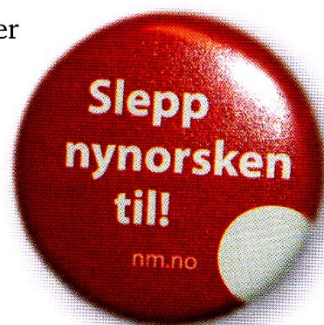
Nynorsk bør vere eit sjølv sagt hovudmål for mange i Noreg, då nynorsken ligg nærare dei aller fleste dialektar enn det bokmål gjer. Viss du ikkje pratar som om du kjem frå Oslo, kvifor skal du skrive som om du gjer det? Eg tykkjer dessutan at det er morosamt å vere nynorskbrukar. Eg er unik og har gjort eit annleis val enn mange andre på min alder. Etter eg byte frå bokmål til nynorsk, har eg fått betre karakterar i både hovudmål og sidemål.

Bokmål møter ein overalt, men nynorsken må ein ofte lære seg mykje av på eiga hand. Det er artig med sjølvstudium, noko som i høg grad krevst om du vil bli god i nynorsk.

Eit anna godt argument for å skrive nynorsk er at det er Noreg sitt eige språk. Vi har sjølv laga og forma språket, og det er det grunn til å vere stolte av. Medan bokmål er mykje prega av dansk, er nynorsk noko som er typisk for Noreg. I ei tid der engelsk får større og større påverknad på språket vårt, bør vi vere opptekne av å ta vare på vårt eige språk og vår eigen kultur. Det gjer vi om vi aktivt er med på å halde på nynorsk som skriftspråk.

Å vere stolt av det norske språket er å vere stolt av å vere norsk! Det nynorske skriftspråket er ein kulturskatt vi alle bør vere opptekne av å ta vare på, og som nynorskbrukar er eg brennande engasjert i å halde fram med å jamstille nynorsk og bokmål 100 %.

Jorid Asgeirsdatter Homb (16)

Å skrive leserinnlegg

Aktuell: ny

Generell: som gjelder alle eller mange. Det motsatte av spesiell

Leserinnlegg handler som regel om aktuelle saker, gjerne de som er mye omtalt i media. Det kan være alt fra ønske om ny fotballbane på ungdomsskolen til klimaspørsmål eller asylbarns rettigheter.

Hvem skriver du for?

Noen ganger har du kanskje en bestemt målgruppe i tankene når du skriver leserinnlegg. Det kan være at du ønsker å påvirke politikere på hjemstedet ditt, eller kanskje vil du få ungdom til å engasjere seg. Hvis du har en bestemt gruppe lesere i tankene, kan du bruke ord og argumenter som du vet treffer dem ekstra godt. Har du ingen bestemt målgruppe for leserinnlegget ditt, må du bruke et mer generelt språk og mer generelle argumenter.

TENK OVER

Hvorfor er det fornuftig å organisere teksten i innledning, hoveddel og avslutning?

Å finne og systematisere innhold

Når du skal skrive leserinnlegg, må du starte med å sortere meningene dine. Et tankekart eller en liste med nøkkelord kan være til god hjelp. Når du har fått fram alle ideene og meningene dine, må du velge hvilke momenter du ønsker å ha med i leserinnlegget. Deretter setter du dem opp i en disposisjon.

Som andre saktekster har leserinnlegg ofte en overskrift, en innledning, en hoveddel og en avslutning. Når du organiserer teksten din på denne måten, er det lettere å få til en ryddig og forståelig tekst.

Mange leserinnlegg følger slett ikke en stram oppbygning, men de kan likevel være veldig virkningsfulle. Det aller viktigste er at hovedbudskapet kommer tydelig fram.

OPPGAVER

- 1 Skriv ned argumentene for å velge nynorsk som hovedmål i leserinnlegget på side 115.
- 2 Lag ny overskrift til leserinnlegget. Skriv ned ett eller flere forslag.
- 3 Hva i dagens samfunn gjør deg provosert, irritert, engasjert eller glad? Lag et tankekart der det står «Dette vil jeg forandre i samfunnet» i midten. Lag stråler ut fra midten som sier noe om hva du vil påvirke eller forandre. Se på hvert punkt som et mulig leserinnlegg.
- 4 Nå skal du sortere punktene i fire kategorier:
  - a leserinnlegg til skoleavisen
  - b leserinnlegg til lokalavisen
  - c leserinnlegg til en riksavis
  - d ideer som ikke kan brukes til leserinnlegg
- 5 Leserinnlegget på side 115 kan deles inn i innledning, hoveddel og avslutning. Skriv i arbeidsboka hvor du mener hoveddelen begynner og slutter.
- 6 Velg ett av punktene dine i oppgave 4, og lag en disposisjon du kunne brukt hvis du skulle skrive et leserinnlegg om det.

Hvordan overbevise andre?

Hvis du ønsker å påvirke andre, finnes det noen viktige redskaper som kan hjelpe deg. Du kan

- være saklig
- bruke gode argumenter
- spille på følelser
- vise at du er en troverdig person

Vær saklig

Hvis du vil at andre skal ta deg på alvor, må du være saklig både i språk og innhold når du skriver. Hold deg til fakta og skriv et språk som passer til det du vil si. Det passer for eksempel dårlig å starte et leserinnelegg om dårlig kommuneøkonomi med «Hei og hå!».

I leserinnelegget på side 115 ser vi at Jorid holder seg til saken det handler om. Hun får godt fram meningen sin uten å bruke store ord og utropstegn.

Nynorsk bør vere eit sjølvstøtt hovudmål for mange i Noreg, då nynorsken ligg nærare dei aller fleste dialektar enn det bokmål gjer. Viss du ikkje pratar som om du kjem frå Oslo, kvifor skal du skrive som om du gjer det?

Noen ganger kan det være greit å sette ting litt på spissen for å understreke et poeng, men det er viktig å ikke gå for langt i påstandene sine. Hvis du deltar i en debatt og påstår at *alle* elevene vil lide hvis skolen deres blir nedlagt, eller at *ingen* i bygda synes nedleggelse er en god idé, er det lett for leseren din å tenke at du ikke vet hva du snakker om. For har du spurt alle? Vet du at alle kommer til å få det verre? Er du virkelig helt sikker på at ingen i bygda synes det kan være bra å gå på en større skole, selv om det fører til ekstra reisetid?

OPPGAVE

- 7 Teksten til høyre er et leserinnelegg som aldri kom på trykk. Redaktøren i avisen mente det var for usaklig, selv om det var en viktig sak som mange i bygda var opprørte over. Gjør språklige forbedringer i innlegget slik at det blir mer saklig og egner seg på trykk. Du kan også hjelpe innsenderen med å finne noen bedre argumenter og begrunnelser.

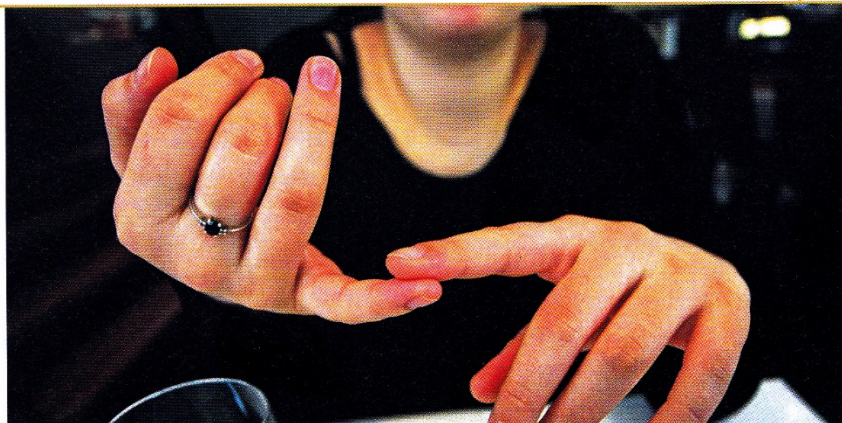
Duste-gatelys!

Jeg blir bare så utrolig irritert når jeg leser at disse politikerne skal spare en haug med penger ved å skru av gatelysene etter klokka åtte. Er ikke noen vits i det, vel???? Kan de ikke heller spare inn på noe annet, da?? Skal en stakkar tryne på veien hjem fra kameraten sin da, bare fordi han ikke ser noe? Jeg bare spør. Finnes det ikke andre måter å spare kroner på, da????

Hilsen Trynørn

► Hold styr på argumentene dine og presenter dem etter tur.

P

Argumenttyper

- **Faktaargument:** å bruke fakta for å overbevise
- **Fornuftsargument:** å vise hva som er fornuftig
- **Omtankeargument:** å vise at det du mener kan gi fordeler for andre enn deg selv

Bruk gode argumenter

Å argumentere for noe betyr å forklare *hvorfor* du mener noe, og hvordan du har kommet fram til dette standpunktet. Et argument er en saklig begrunnelse for en mening.

Det finnes ulike måter å argumentere på. Hvilken måte du velger, kommer an på hva du skriver om, og hvem du vil overbevise.

Ulike argumenttyper

I leserinnelegget på side 115 finner vi flere argumenttyper i bruk. De tre typene Jorid har brukt mest, er disse:

Faktaargument

Hvis du bruker fakta for å overbevise, kalles det et faktaargument. Jorid skriver i leserbrevet sitt at nynorsk er et skriftspråk som er skapt med utgangspunkt i norske dialekter, og at det derfor er Norges eget språk. Dette er faktainformasjon som kan være argument for at flere burde skrive nynorsk.

Fornuftsargument

Hvis du viser leseren eller tilhøreren hva som er fornuftig (eller ufornuftig) å mene, bruker du et fornuftsargument. Jorid sier at det å bruke nynorsk gjør henne bedre i både bokmål og nynorsk, fordi hun må tenke på en annen måte når hun skriver nynorsk. Da virker det fornuftig å bruke nynorsk som hovedmål.

Omtankeargument

Hvis du kan vise at det kan gi fordeler for andre enn deg selv, er det gjerne lettere å få folk til å bli enige med deg. Jorid trekker fram at bruk av nynorsk er med på å ta vare på norsk kultur og språk i en tid der språket blir sterkt påvirket av engelsk.

Omtanke: å bry seg om andre

Å vekke mottakerens følelser

En måte å engasjere leseren på er å prøve å vekke følelser hos han eller henne. Mot slutten av leserinnlegget sitt skriver Jorid at «å vere stolt av det norske språket er å vere stolt av å vere norsk!». Hun viser engasjement, som lett kan smitte over på leseren. Mange nordmenn er stolte av å være norske. Da er det lettere for henne å påvirke leseren til å bli positiv til det hun skriver.

Troverdig:
til å stole på

Vis at du er en troverdig person

Jorid har byttet hovedmål fra bokmål til nynorsk, og hun sier at det har gjort at hun har blitt bedre i både hovedmål og sidemål. Hennes erfaringer gjør at leseren kan føle seg trygg på at hun vet hva hun snakker om. Det gjør henne troverdig fordi hun selv har gjort det hun anbefaler andre å gjøre. Da er det lettere å ta budskapet hennes på alvor. Det er med andre ord viktig å fortelle leseren hvorfor han eller hun kan stole på deg i denne saken.

Å signere et leserinnlegg

På avisenes leserbrevsider må du vanligvis undertegne med fullt navn når du skriver et leserinnlegg. Noen ganger har et leserinnlegg et viktig budskap, men den som har skrevet det, ønsker likevel ikke å stå fram med sitt eget navn. Hvis avisen likevel mener at budskapet bør komme i avisen, vil innsenderen få lov til å være anonym.

Anonym: uten å
oppgi navnet sitt

F

Andre argumenttyper

- **Ekspertargument:** Hvis du kan vise til at eksperter på det aktuelle området er enige med deg, virker det veldig overbevisende. Eksempel: «Personer som bruker begge målformer, er mer kreative og har større språklig bevissthet. Dette fører til at de lettere tilegner seg fremmedspråk», sier professor Vulchanova til NRK.
- **Parallellargument:** Når du kan bruke andres erfaringer fra en liknende situasjon som du skriver om, kaller vi det et parallellargument. Eksempel: «I Finland lærer elever både svensk og finsk. I Sveits er det fire språk å holde orden på. Hvorfor skal ikke norske elever klare å lære to skriftspråk?»
- **Flertallsargument:** Hvis du viser til at mange andre har, mener eller opplever det samme som deg, bruker du et flertallsargument. Eksempel: «I de fleste kommunene på Vestlandet snakker folk dialekter som ligger nærmere nynorsk enn bokmål. Derfor er det rimelig at det skal være nynorsk som er hovedmålet i disse kommunene.»

► *Leserinnelegget til Axel Røthe om å være blind og føle seg som en byrde for andre, berørte mange. Teksten hans ble den mest leste av innleggene på Aftenpostens Si;D-spalte i 2012.*

Er jeg en byrde for alle?

Jeg er 15 år, blind og trolig en av verdens mest ensomme ungdommer.

Si;D

Axel Røthe (15)

Publisert: 30.mai. 2012 09:13 Oppdatert: 01.jun. 2012 10:27

8,8K

Anbefal

14

+1

530

Tweet

0

Share

Det er ingen som ringer meg. Det er ingen som ringer på døra og spør om vi skal finne på noe. På Facebook får jeg tommelen opp når jeg legger ut et bilde, men spør jeg om noen vil finne på noe med meg, er det helt stille.

Jeg kan ikke gjøre ting alene. Jeg kan ikke ta meg en joggetur for å glemme ensomheten. Jeg kan ikke spille et spill på data eller TV. Jeg trenger hjelp til nesten alt. Også til å skrive dette.

Mørkt og stille

Det har ikke alltid vært sånn. Før kunne jeg se. Jeg hadde venner. Det var alltid liv og røre hjemme hos oss. Nå er det bare mørkt og stille. Bare foreldrene mine og jeg hjemme. Søskene er ute med venner. De er på hyttetur. De drar på Frognerbadet. Jeg hører på musikk og finner tekster som rimer med livet mitt.

OPPGAVER

- 8 Se om du kan finne en ekspert som har uttalt seg om nynorsk som hovedmål (for eksempel på www.nynorsk.no eller www.aasentunet.no). Bruk den informasjonen du finner, til å lage et ekspertargument som kan settes inn i Jorids leserinnelegg. Skriv det inn der det passer.
- 9 Du bestemmer deg for å argumentere mot Jorid. Bruk minst to argumenttyper. Skriv ett avsnitt til hvert argument.
- 10 Tenk deg at din skole skal legges ned, og at du må reise langt for å gå på naboskolen. Du vil skrive et leserinnelegg for å påvirke politikere og andre, og du vil bruke ulike argumenttyper for å vise hva du mener. Skriv ned tre eller fire argumenter, helst forskjellige typer. Diskuter argumentene i klassen eller i grupper.
- 11 Bytt teksten du skrev i oppgave 9, med skrivevennen din. Sammenlikn argumentene dere har brukt. Gi en muntlig tilbakemelding på hans eller hennes tekst, og begrunn tilbakemeldingen din.
- 12 Se på hvordan Jorid har signert leserinnelegget sitt. Hva betyr det for måten du leser innelegget hennes på?
- 13 Hvordan ville du undertegne et leserinnelegg om nynorsk
  - a i lokalavisen
  - b på ungdomssidene i en riksavis
  - c i et diskusjonsforum på Internett

Nettdebatt

På nettet har du en unik mulighet til å si fra om hva du mener, og diskutere med andre. Det å forholde seg til andres argumenter i en sak kan være nyttig når du skal gjøre deg opp egne meninger.

De fleste avisene har nettsider der de inviterer leserne til å debattere noen av nyhetssakene. Det finnes en rekke diskusjonsnettsteder der du kan legge ut spørsmål eller svare på andres spørsmål og kommentarer. Diskusjonene kan minne om samtaler, fordi kommunikasjonen skjer så raskt fram og tilbake. Dermed kan debatten på Internett bli både engasjerende og kanskje litt opphetet etter hvert som man får andres meninger satt opp mot sine egne.

Å signere et nettinnlegg

Noen synes det er lettere å si meningen sin hvis de kan slippe å bruke sitt eget navn. Derfor gir flere nettaviser og andre nettsteder debattantene sine muligheten til å bruke kallenavn. At det er mulig å være anonym, gjør at flere tør å delta.

TENK OVER

Hva gjør det med troverdigheten din hvis du velger å være anonym i et leserinnlegg? Begrunn svaret.

P

HVORDAN OVERBEVISE ANDRE?

Når du skriver leserinnlegg eller deltar i debatter på nettet, bør du

- være saklig i både innhold og språk
- argumentere for meningene dine
- vise respekt for andre debattanter og deres meninger

Tenk før du sender!

Det er viktig at du tenker deg godt om før du trykker på send-knappen. Det som blir lagt ut på nettet, blir ikke borte. En god regel er å ikke legge ut noe når du blir så opphisset eller sint at du ikke helt tenker over konsekvensene. Selv om du angre og sletter innlegget ditt, har du ingen garanti for at det ikke har blitt kopiert eller delt allerede.

**slett
meg.no**

◀ På nettstedet slettmeg.no kan du få hjelp til å få slettet ting om deg som har blitt lagt ut på Internett. Det kan for eksempel være bilder, som du ikke vil at andre skal se.

OPPGAVER

14 Hvilke typer debatter passer det bedre å ta på nett enn i papiraviser? Diskuter i klassen.

15 Noter positive og negative sider ved at man kan være anonym i nettdebatter og på nettsteder. Diskuter i klassen.

16 Hva mener du om det de ulike personene nedenfor sier? Skriv en kommentar til hvert utsagn.

Gutt 14 år:
«På nettet er jeg mer selvsikker og sier andre ting enn jeg gjør ansikt til ansikt.»

Jente 17 år:
«Det er feigt å skjule seg bak et kallenavn og ikke stå for det du mener!»

Kvinne 56 år:
«På nettet kan jeg gjemme meg bak «nicket» mitt og slipper å stå for det jeg sier.»

Mann 42 år:
«Noen ting er det lettere å si fra om hvis man kan være anonym.»

VÆR VARSOM

ETISKE NORMER FOR PRESSEN (TRYKT PRESSE, RADIO, FJERNSYN OG NETTPUBLIKASJONER)

Den enkelte redaktør og medarbeider har ansvar for å kjenne pressens etiske normer, og plikter å legge disse til grunn for sin virksomhet. Presseetikken gjelder hele den journalistiske prosessen, fra innsamling til presentasjon av det journalistiske materialet.

1 PRESSENS SAMFUNNSROLLE

1.1. Ytringsfrihet, informasjonsfrihet og trykkefrihet er grunnleggende i et demokrati. En fri, uavhengig presse er blant de viktigste institusjoner i demokratiske samfunn.

1.2. Pressen ivaretar viktige oppgaver som informasjon, debatt og samfunnskritikk. Pressen har et spesielt ansvar for at ulike syn kommer til uttrykk.

1.3. Pressen skal verne om ytringsfriheten, trykkefriheten og offentlighetsprinsippet. Den kan ikke gi etter for press fra noen som vil hindre åpen debatt, fri informasjonformidling og fri adgang til kildene. Avtaler om eksklusiv formidling av arrangementer skal ikke være til hinder for fri nyhetsformidling.

1.4. Det er pressens rett å informere om det som skjer i samfunnet og avvikle kritisk nødvendige forhold. Det er pressens plikt å sette et kritisk søkelys på hvordan mediene selv fyller sin samfunnsrolle.

1.5. Det er pressens oppgave å beskytte enkeltpersoner og grupper mot overgrep eller forsettlig skade fra offentlige myndigheter og institusjoner, private foretak eller andre.

2 INTEGRITET OG ANSVAR

2.1. Den ansvarlige redaktør har det personlige og felle ansvar for mediets innhold.

2.2. Den enkelte redaksjon og den enkelte medarbeider må verne om sin integritet og troverdighet for å kunne oppføre seg uavhengig i forhold til personer eller grupper som er ideologiske, økonomiske eller andre grunner vil øve innflytelse på det redaksjonelle innhold.

2.3. Redaksjonelle medarbeidere må ikke ha oppdrag eller verv, økonomiske eller andre bindinger som kan skape interessekonflikter i forhold til deres redaksjonelle oppgaver. De må unngå dobbeltroller som kan svekke deres troverdighet. Vis åpenhet om forhold som kan påvirke redaksjonelle medarbeideres habilitet.

2.4. Redaksjonelle medarbeidere må ikke utnytte sin stilling til å oppnå private fordeler.

2.5. En redaksjonell medarbeider kan ikke pålegges å gjøre noe som strider mot egen overbevisning.

2.6. Avvis alle forsøk på å bryte ned det klare skillet mellom reklame og redaksjonell innhold. Avvis også reklame som tar sikte på å etterligne eller utnytte et redaksjonelt produkt, og som bidrar til å svekke tilliten til den redaksjonelle troverdighet og pressens uavhengighet.

2.7. Gi aldri tilslag om redaksjonelle motrykter for reklame. Det som offentliggjøres, skal være et resultat av en redaksjonell vurdering. Sørg for å opprettholde det klare skillet mellom journalistisk og kommersiell kommunikasjon også ved bruk av pekere og andre koplinger.

2.8. Det er uforenlig med god presseskikk å la sponsing påvirke redaksjonell virksomhet, innhold og presentasjon.

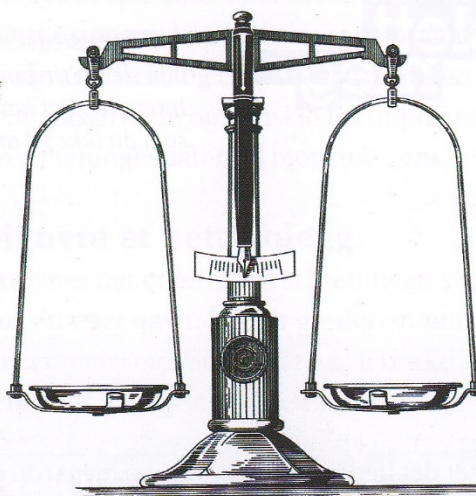
2.9. Redaksjonelle medarbeidere må ikke motta pålegg om oppdrag fra andre enn den redaksjonelle ledelse.

3 JOURNALISTISK ATFERD OG FORHOLDET TIL KILDENE

3.1. Kilden for informasjon skal som hovedregel identifiseres, med mindre det kommer i konflikt med kildevernet eller hensynet til tredjeperson.

3.2. Vær kritisk i valg av kilder, og kontroller at opplysninger som gis er korrekte. Det er god presseskikk å uteløse bredde og relevans i valg av kilder. Vær spesielt påpasselig ved behandling av informasjon fra anonyme kilder, informasjon fra kilder som tilbyr eksklusivitet, og informasjon som er gitt fra kilder mot betaling.

3.3. Det er god presseskikk å gjøre premisser klare i intervju situasjoner og ellers i forhold til kilder og kontakter.

3.4. Venn om pressens kilder. Kildevernet er et grunnleggende prinsipp i et frit samfunn og er en forutsetning for at pressen skal kunne fylle sin samfunnsoppgave og sikre tilgangen på vesentlig informasjon.

3.5. Oppgi ikke navn på kilde for opplysninger som er gitt i fortrolighet, hvis dette ikke er uttrykkelig avtalt med vedkommende.

3.6. Av hensyn til kildene og pressens uavhengighet skal upublisert materiale som hovedregel ikke utleveres til utenforstående.

3.7. Pressen har plikt til å gjengi meningsinnholdet i det som brukes av intervjuobjektets uttalelser. Direkte sitater skal gjengis presist.

3.8. Endring av avgitte uttalelser bør begrenses til korrigering av faktiske feil. Ingen uten redaksjonell mykhet kan gripe inn i redigering og presentasjon av redaksjonelt materiale.

3.9. Oppgi hensynsfullt i den journalistiske arbeidsprosessen. Vis særlig hensyn overfor personer som ikke kan ventes å være klar over virkningen av sine uttalelser. Misbruk ikke andres følelser, uvennhet eller sviktende dømmekraft. Husk at mennesker i sjokk eller sorg er mer sårbare enn andre.

3.10. Skjult kamera/mikrofon eller falsk identitet skal bare brukes i unntakstilfeller. Forutsetningen må være at dette er eneste mulighet til å avdekke forhold av vesentlig samfunnsmessig betydning.

3.11. Pressen skal som hovedregel ikke betale kilder og intervjuobjekter for informasjon. Vis moderasjon ved honorering for nyhetsstips. Det er uforenlig med god presseskikk å la betingelsesordninger som er egnet til å friste mennesker til ubetjent å nå innimellom andres privatliv eller gi fra seg personens informasjon.

4 PUBLISERINGSREGLER

4.1. Legg vekt på saklighet og omtanke i innhold og presentasjon.

4.2. Gjør klart hva som er faktiske opplysninger og hva som er kommentarer.

4.3. Vis respekt for menneskers egenart og identitet, privatliv, rase, nasjonalitet og livssyn. Fremhev ikke personlige og private forhold når dette er saken uvesentlig.

4.4. Sørg for at overskrifter, henvisninger, inngresser og inn- og uttanskrifter ikke gir løgn om det er deling for i stoffet. Det er god presseskikk å oppgi kilden når opplysninger er hentet fra andre medier.

4.5. Unngå forhåndsdommer i kriminal- og rettssaker. Gjør det klart at skyldspørsmålet for en minner, anmeldt, siket eller tiltalt først er avgjort ved rettskraftig dom. Det er god presseskikk å omtale en rettskraftig avgjørelse i saker som har vært omtalt tidligere.

4.6. Ta hensyn til hvordan omtale av ulykker og kriminalsaker kan virke på ofre og pårørende. Identifiser ikke omkomne eller sårde personer uten at de nærmeste pårørende er underrettet. Vis hensyn overfor mennesker i sorg eller ubehag.

4.7. Vær varsom med bruk av navn og bilde og andre klare identifikasjonstegn på personer som omtales i forbindelse med kilder eller straffbare forhold. Vis særlig varsomhet ved omtale av saker på tidlig stadium av etterforskning, i saker som gjelder unge lovover, og der identifiserende omtale kan føre til uretmelig belastning for tredjeperson. Identifisering må begrunnes i et berettiget informasjonsbehov. Det kan eksempelvis være berettiget å identifisere ved overhengende fare for overgrep mot forsvarsløse personer, ved alvorlige og gjentatte kriminelle handlinger, når omtales identitet eller samfunnsrolle har klar relevans til de forhold som omtales, eller der identifisering hindrer at uskyldige blir utsatt for ubetjent mistanke.

4.8. Når barn omtales, er det god presseskikk å ta hensyn til hvilke konsekvenser medieomtale kan få for barnet. Dette gjelder også når foreldre har gitt sitt samtykke til eksponering. Barns identitet skal som hovedregel ikke røpes i familievister, barnevernsaker eller rettsaker.

4.9. Vær varsom ved omtale av selvmord og selvmordsforsøk. Unngå omtale som ikke er nødvendig for å oppfylle allmenne informasjonsbehov. Unngå beskrivelser av metode eller andre forhold som kan bidra til å utføre flere selvmordshandlinger.

4.10. Vær varsom med bruk av bilder i annen sammenheng enn den opprinnelige.

4.11. Venn om den journalistiske fotografens troverdighet. Bilder som brukes som dokumentasjon må ikke endres slik at de skaper et falskt inntrykk. Manipulerte bilder kan bare aksepteres som illustrasjon når det tydelig fremgår at det dreier seg om en montasje.

4.12. For bruk av bilder gjelder de samme aktsomhetskrav som for skriftlig og munnlig fremstilling.

4.13. Feilaktige opplysninger skal rettes og eventuelt beklages snarest mulig.

4.14. De som utsettes for sterke beskyldninger skal såvidt mulig få adgang til samtidig imøteleggelse av faktiske opplysninger. Debatt, kritikk og nyhetsformidling må ikke hindres ved at parter ikke er villig til å uttale seg eller medvirke til debatt.

4.15. De som er blitt utsatt for angrep skal snarest mulig få adgang til svar, med mindre angrep og kritikk inngår som ledd i en løpende meningsutveksling. Ha som krav at tilsvaret er av rimelig omfang, holder seg til saken og har en anstendig form. Tilsvaret kan nektes dersom den berørte part, uten saklig grunn, har avvist tilbud om samtidig imøteleggelse i summe spørsmål. Tilsvaret og debattinnlegg skal ikke styres med redaksjonell, politisk repitikk.

4.16. Vær varsom med å opprette pekere fra digitale utgaver til innhold som byter med god presseskikk. Sørg for at pekere til andre medier eller publikasjoner er tydelig merket. Det er god presseskikk å informere brukere av interaktive tjenester om hvordan publikasjonen registrerer og eventuelt utnytter bruken av tjenesten.

4.17. Dersom redaksjonen velger ikke å forhåndsredigere digitale meningsutvekslinger, må dette bekjentgjøres på en tydelig måte for de som har adgang til disse. Redaksjonen har et selvstendig ansvar for så snart som mulig å fjerne innlegg som bryter med god presseskikk.

Rasisme: en teori om at menneskene kan deles inn i ulike raser, og at noen raser er bedre enn andre

Etikk: det man er enig om er riktig eller galt å gjøre

Norm: forventninger om hvordan mennesker i et samfunn skal oppføre seg, hvilke regler de skal følge, og hvordan de skal forholde seg til personer som ikke følger disse reglene

Kringkasting: utsending av lyd- og bildesignaler, spesielt radio og tv

TENK OVER

Er ytringsfriheten, altså retten til å si hva man vil, viktigere enn folks følelser?

Vær varsom!

I utgangspunktet kan vi skrive nesten hva som helst i et leserinnlegg, både på papir og på nett, men noen regler må følges.

Det er ikke lov å gå til personangrep eller å komme med trusler. Hvis en innsender truer enkeltpersoner eller grupper direkte, vil ikke avisen trykke det. Rasistiske ytringer kommer heller ikke på trykk. Det er avisens redaktør som står ansvarlig for det som kommer på trykk i avisen, og han eller hun skal følge Vær varsom-plakaten.

Vær varsom-plakaten er et sett med regler som presse og kringkasting har lagd. Disse reglene regulerer hva slags etiske normer mediene skal følge. Det handler om hvordan mediene skal behandle menneskene de skriver om, og hvordan de skal forholde seg til leserne.

På nettet er det en såkalt moderator som har ansvar for at disse reglene følges. Det betyr at en person eller en gruppe personer holder oversikt over det som legges ut på nettet. De skal sørge for at det ikke blir publisert innlegg som strider mot reglene.

Det er for eksempel vanlig å være ganske tilbakeholden med opplysninger om ofre for ulykker eller vold fram til man er sikker på at familie og andre pårørende har fått vite om det som har skjedd. Det skal de slippe å høre på radio eller tv eller lese i avisen eller på nettet.

Vær varsom-plakaten kan oppsummeres i denne setningen, som står helt til slutt på plakaten: Ord og bilder er mektige våpen, misbruk dem ikke!

Alle som vil uttrykke seg i mediene, må følge disse retningslinjene.

OPPGAVER

Klar for en utfordring?

17 Hva menes med uttrykket: «Ord og bilder er mektige våpen»?

18 Finn pressens Vær varsom-plakat på Internett, og velg tre punkter som du synes det er spesielt viktig å tenke på når du skal skrive leserinnlegg. Begrunn svaret ditt.

P

SLIK SKRIVER DU LESERINNLEGG

- Tenk igjennom dette før du begynner:
  - Hva er det viktigste du vil få fram i dette leserinnlegget?
  - Hvilke lesere er leserinnlegget beregnet på?
  - Hvor kan du tenke deg å få leserinnlegget på trykk?
- Planlegg teksten din, gjerne ved hjelp av et tankekart. Sett hovedsaken i midten og hovedargumentene i stråler utover. Fyll ut med nøkkelord med begrunnelser, forklaringer og ulike typer argumenter under hvert hovedargument.
- Sorter momentene i en disposisjon.
- Lag en foreløpig overskrift. Prøv med få ord i overskriften å få fram det viktigste du vil si, slik at leseren forstår hvilken sak eller hvilket syn du skal argumentere for i leserinnlegget.
- Skriv førsteutkastet til leserinnlegget ditt.
- Gå sammen med en skrivevenn og les førsteutkastene til hverandre. Vurder ett og ett av punktene i vurderingsskjemaet.
- Skriv kommentarer som skrivevennen din kan bruke for å forbedre teksten sin når andreutkastet skal skrives.
- Skriv et nytt utkast ved hjelp av responsen du har fått.

V

VURDERINGSSKJEMA

Sjekkliste	JA	NEI	Kommentar
Overskrift som vekker interesse og sier noe om innholdet			
God struktur i teksten			
Tydelig mening			
Bruker saklig språk			
Bruker ulike typer argumenter			
Spiller på følelser hos mottakeren			
Viser troverdighet			
Fullstendige setninger			
Riktig tegnsetting			
Riktig rettskriving			
Signatur			

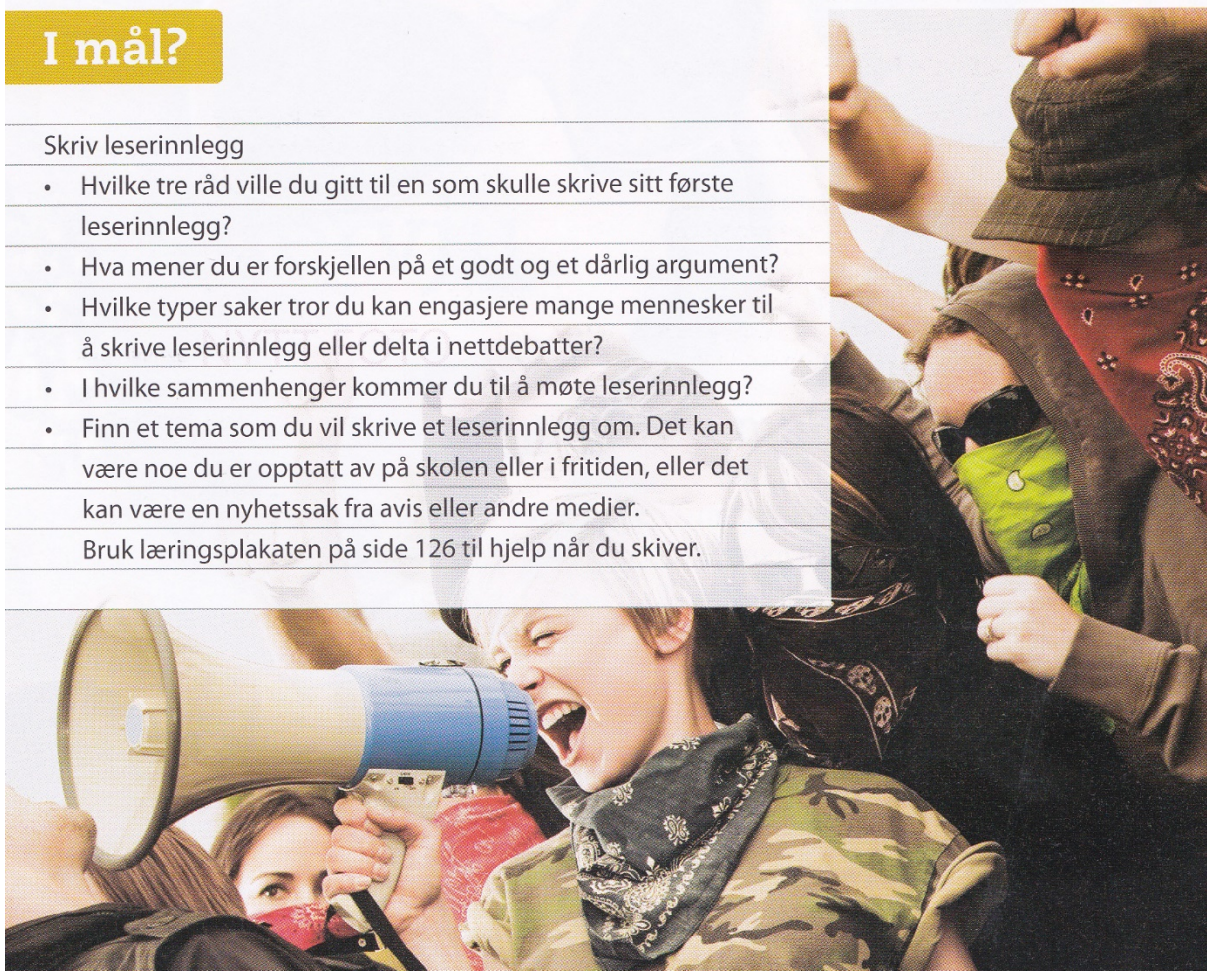

I mål?

Skriv leserinnlegg

- Hvilke tre råd ville du gitt til en som skulle skrive sitt første leserinnlegg?
- Hva mener du er forskjellen på et godt og et dårlig argument?
- Hvilke typer saker tror du kan engasjere mange mennesker til å skrive leserinnlegg eller delta i nettdebatter?
- I hvilke sammenhenger kommer du til å møte leserinnlegg?
- Finn et tema som du vil skrive et leserinnlegg om. Det kan være noe du er opptatt av på skolen eller i fritiden, eller det kan være en nyhetssak fra avis eller andre medier.

Bruk læringsplakaten på side 126 til hjelp når du skiver.

T

INN I TEKSTENE

- Leserinnlegget «Elever må bli bedre i språk» av Ferdaous Abdellaoui, side 270
- Leserinnlegget «Vi må snakke om depresjon» av Linnéa Vetland, side 271
- Leserinnlegget «Flukten fra kjedsomheten» av Benjamin Austnes, side 273

PÅ NETT

På elevnettstedet finner du følgende ressurser til dette kapitlet:

- Sakprosamaskinen
- Læringsplakatene
- Vurderingsskjemaet
- Kapittelquiz
- Digitale oppgaver

www.lokus.no/direkte/fabel/

LOKUS